

Qardaş xalqların mədəni irsi ortaq sərvətə çevrilir

Ötən il Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu üçün də əlamətdar hadisələrlə yadda qalıb. Fond Türk dünyasının tarixi, mədəni-ədəbi irsinin qorunması və beynəlxalq miqyasda tanıtılması istiqamətində sistemli fəaliyyətini davam etdirir.

BTMİF Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü və Qazaxıstan, Qırğız və Türkiyə respublikalarının dövlət başçılarının dəstəyi ilə təsis olunub. Mənzil-qərargahı Bakıda yerləşən və Aktotı Raimkulovanın rəhbərlik etdiyi bu beynəlxalq təşkilata Özbəkistan, Türkmənistan və Macarıstan da daxildir. Son 2 il ərzində missiyası çərçivəsində 50-yə qədər kitabın çapını, onlarla beynəlxalq tədbiri, sərgi və konfransları reallaşdırıb.

Ötən dövrdə görülmüş işlər – reallaşdırılmış layihələr və qarşıdakı hədəflər barədə XQ-yə məlumat verən Aktotı Raimkulova dedi:

– Fondumuzun təsis etdiyi 5 yeni kitab seriyası – “Türk dünyasının görkəmli şəxsiyyətləri”, “Ədəbi incilər”, “Elmi incilər”, “Tarixi incilər” və “Diplomatik incilər” – Türk dünyasının intellektual və mədəni xəzinəsini vahid konsepsiyada təqdim edir. Bu seriyalar çərçivəsində dünyəşöhrətli siyasətçi Heydər Əliyev və onun mədəni irsə qayğısı haqqında nəşr, Məhəmməd Füzuli, Mir Cəlal, Mahmud Kaşğari, Abay Kunanbayev, Bəxtiyar Vahabzadə və digər klassiklərin irsi müxtəlif dillərdə çap olunaraq beynəlxalq oxucuya təqdim edilib.

Xüsusi “Divanü lüğət-it-türk”ün 950 illiyi, Birinci Türkoloji Qurultayın 100 illiyi, Füzulinin 530, Bəxtiyar Vahabzadənin 100 illik yubileyləri Fondun fəaliyyətində mühüm ideoloji və elmi xətt təşkil edib. Bu yubi-

leylər UNESCO və digər beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlıq çərçivəsində yüksək səviyyədə qeyd olunub. Eyni zamanda, uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş “Uşaqların Nizami Gəncəvi Dünyası”, “Türk dünyasının göy qurşağı” (türk xalq nağılları), “Mənim adım Kojadır” və digər nəşrlər də hazırlanır.

Onu da xüsusi vurğulayım ki, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan və digər təsisçi dövlət rəhbərlərinin tapşırıq və göstərişləri ilə türk dövlətlərində reallaşan layihələr, düzənlənən elmi-ədəbi və tarixi məclislər türk irsi xəzinələrinin daha sanballı təşkilinə vəsilsə olur. Məsələn, deyim ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 22 oktyabr 2025-ci il tarixli “Birinci Türkoloji Qurultayın 100 illiyinin qeyd edilməsi haqqında” Sərəncamına əsasən, fond Nizami Cəfərov, Məhəmməd Hüseynova və Aysel Qəriblinin müəllifi olduqları “Birinci Türkoloji Qurultay” kitabını Azərbaycan, qazax və rus dillərində nəşrə hazırlayıb.

Ötən il Bakı Musiqi Akademiyası ilə birgə “Türk ölkələrinin milli musiqi alətləri” atlası nəşr edilib. Digər mühüm layihə Azərbaycan Memarlar İttifaqı ilə birlikdə hazırlanmış və UNESCO-nun Mənzil-qərargahında təqdim edilmiş “Azərbaycan Memarlıq İrsinin Düşəsi: Əcəmi Naxçıvani – 900” kitabıdır. Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin tapşırıqına

uyğun olaraq, görkəmli qazax şairi, mütəfəkkiri və maarifçisi Abay Kunanbayevin 180 illiyi beynəlxalq səviyyədə qeyd edilib.

Fondumuzun irimiqyaslı təşəb-

miş Azərbaycan diplomatı və dövlət xadimi Hafiz Paşayevin “Bir səfirin manifesti” əsəri qazax dilinə tərcümə olunub. Bundan əlavə, görkəmli dövlət xadimi Həsən Həsənovun “Azərbaycan və macar xalqlarının etnik kökləri” kitabı nəşrə hazırlanıb, tarixçi Fəxri Valehoğlunun “Azərbaycan–Gürcüstan münasibətləri (1918–1922)” elmi araşdırması çap edilib.

Beynəlxalq təşkilatın bütün nəşrləri təqdimat mərasimləri, dəyirmi masalar və elmi konfranslarla müşayiət olunur, seçilmiş parçalar əsasında bədii və ədəbi çıxışlar təşkil edilir. Nəşr olunmuş kitablar bir qayda olaraq türk ölkələrinin milli kitabxanalarına hədiyyə edilir. Bununla da ortaq türk irsinin tanıtılmasına, beynəlxalq səviyyəli maarifçiliyin artırılmasına və geniş auditoriyanın bu mədəni irsə çıxışının təmin edilməsinə töhfə verilir.

Fond mədəni diplomatiyanı yalnız nəşrlərlə deyil, media və vizual layihələr vasitəsilə də gücləndirir. “Turk discovery” platformasında hazırlanan “Əbədiyyətin nişanələri, Türk dünyası rəmzlərdə” sənədli seriyası petroqliflərdən runik yazılara qədər türk irsinin arxaik kodlarını vizual yaddaşa çevirir.

UNESCO strukturları, ICHCAP, AMEA, TÜRKSOY və üzv dövlətlərin mədəniyyət qurumları ilə əməkdaşlıq bağları fondun fəaliyyətini global miqyasda möhkəmləndirir. Bu baxımdan ötən il dekabrın sonunda Seulda “Sərhədləri aşan miras və (ASEAN) Cənub-Şərqi Asiya Ölkələrinin Ortaq Mədəni İrsi: dəyərlər və regional əməkdaşlıq” mövzusunda həsr olunmuş beynəlxalq konfrans çərçivəsində imzalanmış Anlaşma Memorandumu Türk dünyasının qeyri-maddi irsinin Asiya–Sakit Okean regionunda tanıtılmasına yeni imkanlar açır.

Nəticə etibarilə, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu son illər yalnız kitab nəşr edən qurum deyil, ortaq türk yaddaşını sistemləşdirən, onu beynəlxalq elmi və mədəni ünsiyyət prosesinə daxil edən strateji mərkəz kimi çıxış edir.

**Hazırladı:
Əli NƏCƏFXANLI
XQ**

büslərdən biri olan “Türk folklor irsi” antologiyası dünya elmi praktikasında ilk dəfə türk xalqlarının şifahi irs xəzinəsini vahid akademik korpusda və çoxdillli nəşrlər olaraq birləşdirir. Ötən 3 il ərzində 21 cildinin çapı planlaşdırılan bu layihə türk dünyasının dastan, mif və əfsanələrini həm çap, həm də rəqəmsal formatda gələcək nəsillərə ötürməyi hədəfləyir. Birinci mərhələdə, Türk dünyasının qəhrəmanlıq dastanlarına həsr olunmuş ilk cildin 5 kitabı artıq işıq üzü görüb.

Bununla yanaşı, “Türk dünyasının mədəni kodu” adlı ilk çoxdillli kataloq türk xalqlarının maddi və qeyri-maddi irs nümunələrini populyar-elmi dildə geniş auditoriyaya çatdırır. Kataloqda 7 ölkənin hər birindən 10 maddi və qeyri-maddi mədəni irs nümunəsi olmaqla, ümumilikdə 70 unikal abidə və ənənə təqdim olunur. Bu nümunələr türk dünyasının mənəvi birliyi və tarixi-coğrafi quruluşlarının yollarının kəşifində formalaşmış mədəni müxtəlifliyini əks etdirir.

Fondumuz qardaş millətlərimizin ədəbi-mədəni irsinə aid elmi məclislərin əhəmiyyətini nəzərə alaraq, Üzeyir Hacıbəylinin 140 illiyinə həsr olunan “Açıq Ələsgərdən Üzeyir Hacıbəyliyə: Türk dünyasının mədəni kodları” adlı konfransın materiallarını da ayrıca kitab şəklində nəşr edib.

Türk dünyasının diplomatik irsinə də xüsusi önəm veririk. Tanın-